

**VOCEA COPILULUI ÎN ROMANUL *LEGATĂ CU FUNIA DE PĂMÂNT*
DE LORINA BĂLTEANU**

**THE VOICE OF THE CHILD IN THE NOVEL *LEGATĂ CU FUNIA DE PĂMÂNT*
BY LORINA BĂLTEANU**

Natalia STRĂJESCU

*Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău
Catedra Limba și Literatura Română,
Republica Moldova*

Natalia STRĂJESCU

*„Ion Creangă” State Pedagogical University of Kishinev
Department of Romanian Language and Literature
Republic of Moldova
ORCID 0000-0001-9832-2531
strajescu.natalia@gmail.com*

CZU: 821.135.1-31:82.09

DOI: 10.46727/c.10-11-11-2023.p113-117

Abstract: *Legată cu funia pe pământ* by Lorina Balteanu is a diary-style novel. Here is projected the voice of a young girl from a village in the Republic of Moldova. She is astonished by numerous circumstances and grows up dreaming of traveling to the Big World. The narrator's voice guides us through a variety of scenes that capture with their sensitivity and depth. It is delivered with compassion and empathy to the village world.

Keywords: longing to leave, family, village, relatives, road.

În luna mai a acestui an, scriitoarea Lorina BĂLTEANU a lansat, la Chișinău, primul său roman, *Legată cu funia de pământ*, (editura CARTIER, 148 de pagini), care a fost receptat cu mare entuziasm de criticii literari din Republica Moldova, precum și de publicul cititor. Romanul este scris sub forma unui jurnal, deoarece intenția autoarei a fost „să am un jurnal în care scriu doar despre mine. Așa nu risc să mi-l fure cineva și să-l citească în voce la toți. Nimănu-i nu-i pasă ce simt. Nici mie nu-mi pasă ce cred ei despre mine” [1, p. 148]. Aici este proiectată vocea unei fetițe, locuitoare a unui sat din Republica Moldova, surprinsă în diverse situații și care crește cu dorința „de a pleca departe de locul în care s-a născut, simțindu-se legată de el cum i se pare că e prinsă luna, cu o funie (invizibilă) de pământ” [3]. Chiar din primele pagini, dorul de ducă devine axa tematică a scriiturii. Tehnica narațiunii utilizată de Lorina Bălțeanu e cea a fragmentarismului, iar aceasta nu știrbește din frumusețea textului, ci îi oferă o coloratură aparte: nici un cuvânt nu este de prisos, fraza este una densă, senzorială și poetică. În context, scriitorul Emilian Galaicu-Păun menționează că romanul *Legată cu funia de pământ* este o carte foarte rară. „Marea reușită a acestei cărți este tocmai scriitura. Este acea candoare a textului, și nu suficient de răutăcios pe anumite fragmente. Aceasta face parfumul cărții” [4].

Fiecare personaj face parte dintr-o istorie concretă, are o pagină a sa în jurnalul scriitoarei, iar o dată reflectate, ele nu dispar din text, ci navighează prin întregul conținut și au continuitate existențială. Provoacă emoții și stări sufletești cu ajutorul cuvintelor, autoarea creează mici universuri în care dominantă este vocea fetiței cu dorul de ducă, în palma căreia încap întreaga lume. Fiind întrebată ce abordează în romanul său, Lorina Bălțeanu spune: „E ceva între poem și proză.

Cred că e un țipăt fiindcă, după ce am tăcut mult, chiar și o șoaptă răsună ca un țipăt. Cartea asta e despre toate – și despre singurătate, și despre dorul de ducă, și despre iubirea de mamă și tată, și despre regimul comunist, în care noi am existat legați cu funia de pământ” [5]. Naratoarea, omniprezentă, se regăsește în fiecare pagină și este părtașă la toate peripețiile descrise aici. „O adevărată povestitoare, cu istoriile alese pe cea mai bine aranjată sprânceană din lumea poveștilor” [6].

Istoriile se desfășoară într-un sat din perioada regimului sovietic, care marchează unele evenimente din viața protagonistei noastre. Chiar dacă autoarea sare de la o întâmplare la alta, constatăm o cursivitate și o logică a narațiunii, o „funie” care leagă fiecare peripeție, reușind în același timp să înnoade întemeiat și fluent datele dintre ele. Firul narativ se țese ca o pânză de păianjen „ca într-un caleidoscop, cu imagini când ferm conturate, când răsturnate hipnotic, în tușe precise sau în linii contorsionate de emoții, de întâmplări, de neliniști și de așteptări copilăria acestei fete al cărei nume nici măcar nu îl cunoaștem” [2].

Totodată, constatăm că romanul are și o tentă autobiografică. Fiind întrebată cât de prezentă este propria viață în lucrare, scriitoarea spune: „Toți mă întreabă dacă a existat una sau alta... E o modalitate literară de a finaliza în mintea mea anumite întâmplări. Autobiografia e un material de la care pornești, dar în rest [romanul] este o operă literară, o ficțiune. Frații mei, 7 la număr, sunt adevărați, am avut mamă și tată, mătuși, verișoare, totul a existat în realitate. După mine s-a născut fratele meu, scos din carte” [7].

Fata, protagonista scrierii, s-a născut într-o zi geroasă de iarnă, într-o familie cu mulți copii, ea fiind a șasea. Tata a adus-o de la spital cu sania, a pus-o pe laiță și a plecat în mahala să caute „pe cineva cu lapte în țate” [1, p. 7]. În fața ei erau aranjați frații și surorile, care încă nu voiau ca ea să le fie soră. „Voiau să dispar. Mai bine să nu fi existat. Eram monstrul care a făcut-o pe mama lor să o doară” [1, p. 7]. În roman ea nu era nume. Chiar și atunci când i-l potriveau, a existat o situație contradictorie: mama a vrut să o cheme ca pe o soră de-a ei, iar tata – ca pe mama lui. Deoarece nu s-au putut înțelege, o lună fata nu a avut nume. Până la urmă a învins mama. I-au pus numele mătușii sale, iar când a crescut, a înțelege că nu-i place și nu vrea să semene cu mătușa, pentru că o numea fată rea. A vrut să rupă „mitrica”, dar a constatat că fără document nu va putea pleca în lumea mare, iar de la tata știe că „dacă nu ai o hârtie pe care ți-e scris numele, nu ești om ca toți oamenii” [1, p. 64]. Planul pe care l-a pus în funcțiune în legătură cu numele său a mers: „Mai întâi am ras cu lama o literă din numele scris cu cerneală neagră în mitrică. S-a făcut un gol cât o cârpă și am scris repede alta în loc. cu cerneală albastră, fiindcă neagră n-am găsit în toată casa. Nu mi s-a părut destul, de aceea am ras și codița de la litera *a*, s-o prefac în *o*. Tot cu lama” [1, p. 64]. Și-a citit numele de câteva ori, uitându-se în oglindă să vadă dacă îi seamănă. Abia acum a simțit că are și ea un nume, un nume al ei, o identitate construită de propriul său *eu*.

Fata fără nume, respinsă la început de frații săi, a început să vorbească târziu. Muțenia ei avea cuvinte, doar că nu le permitea să iasă afară. La început mama sa crezuse că se încăpățânează și nu vrea să vorbească. Apoi când a văzut că lucrurile se complică, a dus-o la baba Dochia să o descânte de deochi și de sperietură. La această babă veneau toți sătenii ca să primească vindecare. „Oamenii vin după leacuri, dar mai mult după mângâiere” [1, p. 11]. După un întreg ritual și reguli care făceau parte din descântec, fata nu s-a vindecat. Mama era gata să meargă și la mănăstirea din satul vecin, numai că în ea se făcuse spital de nebuni. A făcut ungheraș sfânt acasă: au pus o măsuță sub icoană, a aprins lumânări și au spus rugăciunea pe care mama o știa de la bunica fetei. Nici doctorul nu i-a adus vocea. „Doctorul din sat nu i-a spus mamei mare lucru despre muțenia mea. S-a uitat în fundul gâtului, ca într-o fântână și n-a văzut nicio broască. Iar cel de la raion m-a fotografiat și i-a dat mamei

pozele, pe care fața mea nu se vedea. Erau doar plămâni. Fără niciun cuvânt în ei” [1, p. 12]. De mică, Lorina trăiește într-un spațiu dezagreabil: mama nu o înțelege, frații și surorile au prietenii lor și cercurile lor de interes, iar disconfortul constant îi sporește dorința profundă de a pleca din sat. Acest îndemn este alimentat constant de vizitele mătușii Muza, care o ademenește tot mai mult, prin poveștile sale, să ia calea pribegiei spre București, să viseze la Parisul prezent în hainele mătușii, în bijuteriile și parfumurile ei, în strălucirea zâmbetului și a istoriilor care o însoțeau mereu. Când se ceartă cu frații, gândul fetei zboară țintă spre tanti Muza: „Când frații mei mă bat cu pumnii în cap, fiindcă nu-i ascult și le răspund urât, eu le spun că tanti Muza o să vină să mă ia de suflet. O să plec la București și n-o să mă mai întorc la ei niciodată... Umblu cu gândul prin lume după dânsa, uneori mă duc și mai departe, pe unde ea încă nu a ajuns” [1, p. 22].

Și despre membrii familiei sale autoarea vorbește într-o manieră poetică, chiar dacă nu de fiecare dată într-o lumină vie. Bunăoară, mama îl ceartă deseori pe tata pentru boacănile făcute de el. I se pare că are în mâini un boț de plastilină și vrea să-l modeleze după tiparul său, căci aceasta i-a promis bunicii când s-a măritat. „Bunicii nu i-a plăcut viitorul ginere și nici neamul din care se trage. Că-i prea jos de statură, că-i necioplit, că vorbește prea mult, că-i tanda, că-i manda... De aceea mama muncește zilnic, să-l facă pe tata mai bun și mai frumos decât este” [1, p. 37]. Cel mai des fata visează ca părinții ei să divorțeze, iar dorința sa are și o explicație. Mama s-ar mărita cu alt bărbat în alt sat, iar tata s-ar duce, la sigur, la oraș, după cum și-o dorește. Și atunci ea ar putea să plece ba la unul, ba la altul. Iar dacă n-o să-i placă, va putea merge la internat, despre care știe atâtea de la prietena sa. Să poată pleca în lumea mare și să nu se mai întoarcă înapoi. Fiecare pas este bine gândit și proiectat de eroina cărții. Se documentează despre cum trebuie să se descurce într-o lume străină, necunoscută, unde nimeni nu o așteaptă. Ba chiar strânge bani, ruble, sustrasă câte una de la tatăl său sau din cele oferite de fratele său, pe care le primește de la mătuși. Lorinei nu-i dă nimeni nimic. Ea nu le trezește rudelor niciun sentiment de duiosie și pentru asta nu se supără. Cu banii strânși, fata nu-i cheltuie, ci are alte planuri. „Banii mei sunt pentru altceva. Pentru când o să plec în lumea mare. Noaptea, când mă prinde iar dorul de ducă, scot lanterna de sub pernă și, la lumina ei, să nu mă simtă nimeni, îmi număr a câta oară banii. Încă nu sunt de ajuns. Eu vreau să plec departe, iar pentru asta îmi trebuie mulți bani” [1, p. 47]. Răbdătoare, manifestând calități de adevărat economist, naratoarea este conștientă că fiecare copeică aruncată și dosită în pușculița ei va fi folositoare în lumea mare.

Acest dor de ducă nu i-l poate nimeni baricada. Plastic descrie autoarea acest motiv, căruia îi dedică pagini separate: „Când mi se face dor de ducă, mă duc. Ies la marginea satului și aleg un drum. De fiecare dată altul. Nici la școală nu merg pe același. Când termin lecțiile, mă întorc acasă pe un drum, pe care încă nu am mai fost. Chiar dacă uneori înconjur tot satul. Dacă merg pe unde am mers și ieri, mă doare capul” [1, p. 58]. Odată pornită, ea nu merge pe șosea sau drum de piatră, căci nu vrea să fie abătută de nimeni din calea ei: nici de rude, nici de frați și părinți, cu atât mai mult de Ivan Gheorghievici, milițianul, cu motocicletă lui. „De aceea merg doar pe drumuri bătătorite de tălpi, pe care nu te poate prinde nimeni. Și nimeni nu te întreabă unde te duci. Pe acestea se merge cu treabă” [1, p. 58]. Iar Lorina are un scop al ei, o taină care, dacă s-ar realiza, ar schimba traseul său existențial. Fata este măcinată de dorul de ducă, are o dorință extraordinară de a rupe cercul comun și de a obține libertate.

Cea care vrea să „o lege cu funia de pământ”, să o oprească la baștină, să rămână în casa părintească este mama. Acestui personaj naratoarea nu-i oferă vastitate în roman. O antrenează în situații concrete sau evenimente ce țin de familia ei. Unica pagină plină de sentimentalism și căldură pentru mama este cea în care descrie cadoul – o lala – pe care o confecționează din hârtie, la școală, cu tânăra ei învățătoare, cu prilejul zilei de 8 martie. „Tânăra noastră învățătoare, venită la practică, ne-a explicat că 8 martie este Ziua femeilor și trebuie să ducem floare acasă și să ne felicităm mamele. Să le spunem că le iubim. Eu mamei mele nu i-am spus niciodată cuvinte atât de duioase și nici de

data asta nu știam cum să-i spun” [1, p. 60]. Iar gestul pe care îl face este unul care explică dragostea față de cea care i-a dat viață: „Fără să stau mult pe gânduri, mi-am crestat cu lama degetul mare de la mână și am vopsit lealeua mea în roșu. Cu sânge. Ca mama mea să înțeleagă cât de mult o iubesc, fără să-i spun cuvinte” [1, p. 60].

Mama nu găsea explicație pentru dorul acesta nebun de ducă al fiicei sale. Visa să o vadă bibliotecară, să rămână în locul nanei Raia, care, din cauza că nu avea copii, își răsfrângea toată dragostea asupra Lorinei, dorind chiar să o înfieze. Naratoarei-personaj îi plăcea să citească foarte mult. În acea perioadă erau interzise cărțile cu grafie latină. În ziua când i-a dus nanei Raia la bibliotecă una dintre cărțile *Punguța cu doi bani*, deoarece tanti Muza îi dăruise aceeași carte de trei ori, bibliotecara i-a spus că trebuie să ascundă această carte acasă, „cât mai departe de ochii lumii” și să nu o mai aducă la școală. Fiind copilă, nu înțelegea de ce să o ascundă, nu înțelegea ideologia comunistă și cât de tare își avea adâncite rădăcinile în societate. Frica deportărilor, interzicerea de a citi cărți cu scris românesc, persecutarea celor care merg la biserică era spaima cea mai mare a sătenilor. Prizonieră a acestui spațiu, protagonista vrea să evadeze din el.

În ziua când învățătoarea a prins-o că citește o carte cu „altfel de litere decât cele pe care le învățam noi la școală, s-a dus singură până la magazinul tatei și i-a cerut un kilogram de unt, ca să nu-l părăscă la nu știu care partid. Unt tata i-a dat, iar cartea mi-a adus-o acasă. M-a așezat pe scăunel și mi-a spus cu voce răspicată, că n-am voie să scot cărți din astea din casă. Dacă vreau să mai vină tanti Muza la noi, să-mi țin limba după dinți și să nu mă laud la toți cu neamurile mele de la București. Iar ceea ce vorbim în casă, în casă să rămână” [1, p. 86].

Pe nana Raia mama o rugase să nu iasă la pensie până nu va termina școala mezina familiei, pentru a o putea ține lângă ea. De aceea nici tare nu a insistat ca Lorina să învețe bine, așa cum a făcut-o cu frații ei. Bibliotecară oricum nu avea de gând să devină, deși învăța foarte bine și citise toate cărțile de pe rafturi, iar nana Raia putea „să rămână liniștită în casa părinților ei. Ea doar pentru asta s-a întors din Siberia” [1, p. 127]. Căci dorul de ducă este mai puternic decât ființa acestui copil, conflictul ei interior este mult mai vocal.

Scriitorul Nicolae Popa spune că acest roman pare scris dintr-o răsuflare. Este un roman despre părinți și copii, despre copilărie, despre adolescență, despre prima dragoste, despre drama deportaților și teroarea comunistă, despre viața de zi cu zi a oamenilor din satul sovietic. S-au mai scris lucrări cu această tematică, dar Lorina Bălțeanu o face într-o altă manieră: este directă în vorbire, dar, totodată, atentă la fiecare cuvânt și gând; emoțiile transmise sunt profunde și răscolitoare – de aceea și scriitura ei este plină de patos și însuflețire. „*Este un roman cuceritor. Cu personaje selecte dintr-o copilărie la prima vedere obișnuită, dar până la urmă selectă și ea dacă a ajuns să ne apară pe pagini de roman. Este marea surpriză pe care ne-o oferă proza noastră din ultimii ani. O carte de nelăsat din mână*” [4].

Deși în roman apar multe personaje, 33 la număr cu protagonista noastră, vocea copilului este cea care le domină pe toate. Textual, naratoarea își vizitează toate cunoștințele: frați, surori, părinți, mătuși, unchi, verișoare, nani și nane, preotul satului, vecini, moși și babe, copii din mahala.

În romanul *Legată cu funia de pământ*, Lorina Bălțeanu redă propria sa copilărie, fragmentat. Introduce cât mai multe persoane, oameni aieva, care au făcut parte din viața ei, iar în paginile scriiturii capătă conturul personajelor artistice. Nu sunt personaje fictive, dar sunt cele care își au rădăcinile, împreună cu naratoarea, cu tot amalgamul lor de emoții, în copilăria ei. Scriitoarea redă cu afecțiune și empatie lumea satului, vocea ei purtându-ne printr-o multitudine de scene care surprind prin intimitatea și subtilitatea lor.

BIBLIOGRAFIE

1. BĂLTEANU, L. *Legată cu funia de pământ*. – Chișinău: Cartier, 2023. 148 p. ISBN 978-9975-86-679-8
2. MUNTEANU, N. *O lume fără drumuri care să te scoată din ea: Legată cu funia de pământ, de Lorina Bălțeanu*. În: *Alecart*. Revistă de atitudine culturală. <https://alecart.ro/legata-cu-funia-de-pamant-cr/> (vizitat 15.08.2023)
3. POPESCU, S. *Postfață*. În: Lorina Bălțeanu. *Legată cu funia de pământ*. – Chișinău: Cartier, 2023. 148 p. ISBN 978-9975-86-679-8
4. <https://www.moldpres.md/news/2023/05/12/23003763> (vizitat 22.06.2023)
5. <https://moldova1.md/p/9373/lorina-balteanu-a-lansat-primul-sau-roman--legata-cu-funia-de-pamant--primele-impresii-ale-criticilor-literari-sunt-favorabile> (vizitat 21.06.2023)
6. <https://booknation.ro/recenzie-legata-cu-funia-de-pamant-de-lorina-balteanu/> (vizitat 25.06.2023)
7. <https://www.moldova.org/nu-sunt-obisnuita-sa-renunt-chiar-si-o-iubire-pana-n-o-fac-praf-nu-ies-din-ea-interviu-cu-scriitoarea-lorina-balteanu/> (vizitat 30.06.2023).